

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 01.02.2025 ✓Accepted/Kabul: 05.05.2025

DOI:10.30794/pausbed.1631177

Research Article/Araştırma Makalesi

Kalay, U. (2025). "Diasporada Yeni Kimlik Arayışları: İsveç'teki Süryani Kimliği Örneği", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 69, ss. 325-340.

DİASPORADA YENİ KİMLİK ARAYIŞLARI: İSVEÇ'TEKİ SÜRYANI KİMLİĞİ ÖRNEĞİ

Ulaş KALAY*

Öz

Bu çalışma, İsveç'teki Süryani diasporasının farklı örgütlenme biçimlerini ve bu örgütlenmelerin kolektif kimlik ve hafıza ekseninde sürdürdükleri çekişmeyi incelemektedir. I. Dünya Savaşı'nın ardından farklı siyasal ve kültürel kurumlarla etkileşime giren Süryaniler, İsveç'e göç ettiklerinde çeşitli deneyimler edinmiş ve bu deneyimler doğrultusunda sosyal kimliklerini farklı amaçlarla şekillendirmişlerdir. Bu durum, Süryanilerin grup aidiyeti ile ilgili tanımlamalarında belirgin farklılıkların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu farklılıklar Süryani topluluğunun "doğru adlandırılması" ve "etnik kimliğinin" ne olduğu konusunda yapılan tartışmalarda açık bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma, İsveç'teki Süryani diasporasında görülen örgütlenme biçimlerinin, merkezi bir siyasal örgütlenmeye sahip olmayan diasporaların içsel çatışmalarını yansıttığını ve bu çatışmaların, köken ülke ile kurulan ilişkiler doğrultusunda şekillendiğini savunmaktadır. Bu tartışmalar çerçevesinde, Süryanilerin İsveç'te "dışa kapalı", "atopik" ve "çatışmacı" olmak üzere üç farklı diaspora örgütlenme biçimi geliştirdiği vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Süryaniler, Diaspora, Kolektif Kimlik, Göç, İsveç.*

SEARCH FOR A NEW IDENTITY IN DIASPORA: THE CASE OF SYRIAC IDENTITY IN SWEDEN

Abstract

This study examines the different organizational forms of the Syriac diaspora in Sweden and the conflicts they engage in through collective identity and memory. After World War I, Syrians, who interacted with various political and cultural institutions, acquired different experiences upon migrating to Sweden and, based on these experiences, shaped their social identities for different purposes. As a result, this situation has led to notable differences in the ways Syrians define their group belonging. These differences can be clearly observed in the debates surrounding the "correct denomination" and "ethnic identity" of the Syriac community. Consequently, this study argues that the organizational forms observed in the Syriac diaspora in Sweden reflect the internal conflicts of diasporas that lack a centralized political organization and that these conflicts are shaped by the relationship with the country of origin. Within the framework of these debates, it is emphasized that Syrians in Sweden have developed three distinct diaspora organizational forms, namely "closed-off," "atopic," and "conflictual."

Keywords: *Syriacs, Diaspora, Collective Identity, Migration, Sweden.*

*Dr., Bağımsız Araştırmacı, AYDIN.

e-posta: ulas_kalay@hotmail.com, (<https://orcid.org/0000-0003-4762-8930>)

1. GİRİŞ

Mezopotamya'nın en eski topluluklarından biri olan Süryaniler, 19. yüzyılın sonlarından itibaren karşılaştıkları siyasi, dini ve toplumsal baskılar nedeniyle anavatanlarından göç etmek zorunda kalmışlardır. Öyle ki 20. yüzyıl, Süryaniler için adeta bir göç yüzyılına ifade etmektedir. 1840'lı yıllardan itibaren, Osmanlı İmparatorluğu'nun doğu vilayetlerinde artan Müslüman-Hristiyan çatışmaları, Hamidiye Alayları'nın Hristiyanlar üzerindeki baskıları ve 1915'teki tehcir kararları Süryanilerinin göç etmesinde önemli bir etken olmuştur. Bu süreçler sonrasında Süryaniler can güvenliklerini sağlamak amacıyla önce Irak ve Suriye gibi Batılı ülkelerin denetimindeki bölgelere, ardından ise denizaşırı ülkelere yerleşmişlerdir (Turgut, 2016; Özmen, 2017).

Süryanilerin İsveç'e yerleşimi ise 1967 yılında gerçekleşmiştir. Lübnan'da Hizbullah'ın etkisinin artmasının ardından kendilerini tehdit altında hisseden Süryaniler, iç savaş ortamından kaçmak için kiliseler aracılığıyla çeşitli kuruluşlarla iletişime geçmiş ve Dünya Kiliseler Konseyi'nin yardımlarıyla kontrollü bir şekilde Lübnan'dan çıkmışlardır. Bu süreçte, İsveç'in göçmen işçi talebi ve sağladığı koşullar, Süryanilerin ilgisini çekmiştir. Dolayısıyla kısa bir süre içinde İsveç, Süryanilerin Avrupa'da en fazla göç ettiği ülkelerden biri haline gelmiştir (Gaunt, 2010).

İsveç'e yerleşen Süryaniler, ilk olarak Süryani kimliğinin nasıl tanımlanacağı sorunu ile karşı karşıya kalmışlardır. Çünkü Müslüman bir coğrafyada Süryani kimliğinin tanımlanmasında önemli bir rol oynayan Hristiyanlık, İsveç gibi Hristiyan çoğunluklu toplumlarda kimlik sınırlarını çizme konusunda işlevini kaybetmiştir. Ayrıca göç ve kentleşme dinamikleri Süryanilerin kolektif kimliklerine dair daha fazla farkındalık geliştirmesine neden olmuştur. Dolayısıyla 1970'lerin ortalarından itibaren İsveç'teki Süryaniler, kolektif kimliğin özgünlüğünü ve sınırlılıklarını yeniden belirlemek için önemli bir dönüşüm başlatmaya çalışmışlardır. Bu süreçte her ne kadar İsveç'teki Süryaniler, kendilerini aynı kimlik çatısı altında tanımlasalar da kimlik tanımlarının dayandığı temel ilkeler ve bu tanımların referans noktaları farklı şekillerde inşa edilmiştir. Topluluğun etnik kökeni, tarihsel geçmişi ve doğru adlandırılma gibi kolektif kimliğin belirleyici unsurlarına dair topluluk üyeleri arasında farklı tezler ortaya çıkmış ve bu da farklı örgütlenme biçimlerinin oluşmasına yol açarak Süryani kimliğinin İsveç'te bölünmesine sebep olmuştur (Atto, 2011; Çalışkan, 2014; Wozniak, 2020).

Bu makalenin temel amacı, Süryani topluluğunun kimlik aidiyet yapılarını ve bu yapıların göç ve tarihsel bağlamındaki evrimini incelemektir. Özellikle, İsveç'te Süryani kimliğinin nasıl şekillendiğine ve kimlik tanımlarının dayandığı ilkelerin nasıl ortaya çıktığına ışık tutmaya çalışan bu makale, diaspora ve milliyetçilik kavram setlerinden yararlanarak Süryani kimliğinin ulusal ve kültürel bağlamdaki dönüşümünü aydınlatmaya katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Diaspora kavramı, çeşitli nedenlerle anavatanlarından ayrılan grupları ifade etmek için kullanılmaktadır. Ancak diaspora yalnızca coğrafi olarak dağılmış bir topluluk olarak algılanmamalıdır. Anavatanından en az iki ülkeye dağılan topluluk üyeleri, göç ettikleri ülkelere yaşamlarını sürdürürken aynı zamanda hem köken ülke hem de kendi aralarındaki bağlarını da korumaya çalışmaktadır. Diğer bir ifade ile diasporalar, göç ettikleri yerlerde yerleşik yaşarken köken ülkeye ait kültürel, dini ve dilsel kimliklerini de koruma çabası içerisine girmektedirler. Bu bağlamda diaspora anavatanından ayrılan topluluğun kültürel ve sosyal yapılarını da kapsamaktadır (Cohen, 1997; Sheffer, 2003; Dufoix, 2011).

Diaspora belirli bir alandan birden çok yurda dağılmış olan bir nüfusu ve farklı alanlarda yaşayan bu nüfusun her türden ilişkisini ifade ederken etnik, ulusal ve dini bir topluluğun örgütlenmelerini de kapsamaktadır (Dufoix, 2011: 13). Peki bir nüfus etnik ve ulusal kimlikleri hakkında farklı anlatılara sahip ise bu nüfus diaspora adına nasıl laik olacaktır? Merkezi bir siyasal örgütlenme deneyimine sahip olmayan Süryaniler için bu soru oldukça anlamlı olmaktadır. Çünkü, merkezi bir siyasal kurumun yokluğunda Süryani kimliğinin etnik ve tarihsel referanslarının birbirine çelişkili bir şekilde inşa edildiği gözlemlenmektedir (Günel, 1970; Akyüz, 2005; Parpola, 2012; Cetrez, Donabed ve Makko, 2012; Messo, 2017; Serter, 2017). Bu durum Süryani diaspora kimliğinin farklı karakterlerde zemin bulmasına neden olmaktadır. Öyle ki Süryanilerin diaspora kimliğini biçimlendirmeye çalıştıkları bir süreçte, aynı anda Süryani milliyetçiliğinin inşasına başladıkları ve hatta bu konuda zorluklar yaşadıkları görülebilmektedir (Atto, 2011: 323-465; Çalışkan, 2014: 96-101; Wozniak, 2020: 200-220).

Anthony Smith'e (2017:93) göre milliyetçilik, bir tür kazıbilimdir. Diğer bir ifade ile milliyetçilik, topluluğun zaman ve mekân bağlamında keşfini kolaylaştıran siyasal bir ideolojidir. Birçok araştırmacıya göre de milliyetçilik, modern ulus-devlet süreçleriyle ilişkili olarak icat edilmiştir ve amacı bir kültürün veya etnik grubun ulusal veya bağımsızlık taleplerini şekillendirmektir (Hobsbawm, 2017; Anderson, 2017). Bu noktada ulus-devlet deneyimi olmayan ve bu uğurda ciddi bir çaba girişiminde bulunmayan Süryaniler için milliyetçi yönelimler oldukça karmaşık bir olguyu ifade etmektedir. Çünkü anavatan topraklarında egemen ve bağımsız bir devlet kurma ideolojisinin oldukça uzağında kalmış Süryaniler için milliyetçilik, ulus olmaya yönelik toprak taleplerini işaret eden standartlaşmış siyasal boyutlara işaret etmesi gerekirken, öncelikle topluluğun toplumsal ve sembolik süreçlerin yeniden keşfini sağlamak için kullanılmaktadır (Örnek, 2017: 99-106). Bu durum Süryani milliyetçiliğinin aslında diaspora kimliğinin inşası için biçimlendiği izlenimini vermektedir. Dolayısıyla İsveç'te ortaya çıkan Süryani topluluğunun "doğru adlandırılması" ve "etnik kimliğinin" ne olduğu konularındaki tartışmalar aslında Süryanilerin adına laik bir diaspora kimliği oluşturma çabaları olarak yorumlanmalıdır. Çünkü bu süreçte Süryaniler için ortak bir mutabakat sağlanması gereken en temel konular etnik ve ulusal kimliklerin referans noktaları olmuştur (Wozniak, 2020: 200-203). Ancak Süryanilerin köken ülkeler ile kurduğu ilişkilerin çeşitliliği etnik ve ulusal kimliğin dayandığı ilkelerin yapısını homojen olmaktan çok, farklı alt kimliklerin bir arada var olduğu bir yapıya sokmuştur.

Süryani etnik ve ulusal kimliğin diaspora koşullarında nasıl şekillendiği, geçmişle kurulan bağlar ve günümüzdeki toplumsal çıkarlar arasındaki çelişkilerle doğrudan ilişkilidir. Bu çelişkileri anlama ve topluluğun aidiyet yapılarına yüklediği biçimleri analiz etme açısından Stephane Dufoix'in *Diasporalar* (2011) adlı çalışması önemli bir yol göstericisi olmaktadır. Dufoix, göçmenlerin köken ülkeleriyle kurdukları ilişkilere göre dört farklı diaspora örgütlenme tipinin olabileceğini ifade etmektedir. Bunlar: *merkez-çevre* (göçmenlerin köken ülkenin resmi kurumlarıyla kurduğu bağlar), *dışa-kapalı* (göçmenlerin kendi aralarında kültürel dayanışma sağladığı yerel dernekler), *atopik* (etnik veya dinsel kimlik mücadelesi veren örgütlenmeler) ve *çatışmacı* (anavatandaki siyasal rejime karşı hareket eden örgütlenmeler) olmak üzere sıralanabilir. Bu sınıflandırmadan da anlaşılacağı üzere bir diaspora topluluğu, amaçları doğrultusunda farklı şekillerde örgütlenebilir ve bu örgütlenmeler belirlenen hedeflere uygun olarak farklı milliyetçi yol haritaları çizebilir. Bu durumda ortak bir diaspora kimliğinin oluşturulabilmesi için başlatılan milliyetçi yönelim, farklı amaçlarla örgütlenen topluluğun çeşitli milliyetçi anlatılarının inşa edilmesine yol açarak söz konusu kimliğin bölünmesine neden olabilir. Titizlikle yapılan literatür araştırmasında da Süryanilerin etnik ve ulusal kimliklerin referansları noktaları üzerinden diaspora örgütlenme biçimlerinin çeşitliliğine dair bir vurgunun olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda elinizdeki makalede Süryani topluluğunun zengin tarihinden göç sürecine kadar olan faktörlerin ışığında kimlik ve aidiyet yapılarının nasıl belirlendiğine cevap aranmış ve bu süreçte yaşanan içsel bölünmeler detaylandırılmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada, İsveç'te yaşayan Süryanilerin kimlik aidiyetlerine ilişkin çıkarımlar yapabilmek için öncelikle grup içinden ve grup dışından üretilen belgelerin tematik kategorileştirilmesi yapılmıştır. Genellikle kilise tarihi üzerine yoğunlaşmış ve grup içinden üretilen çalışmalar, Süryanilerin tarihine dair önemli bilgiler verirken topluluğun teolojik olarak bölünmesine ışık tutmaktadır. Aziz Günel'in (1970) *Türk Süryaniler Tarihi*, Gabriel Akyüz'ün (2005) *Tüm Yönleri İle Süryaniler*, Aday Şer'in (2010) *Siirt Vakayinamesi*, Gorgis David Malik'in (2012) *Süryanilerin Tarihi: İlk Hristiyanlıktan Kadim Doğu Süryani-Havari Kilisesi* ve Yakup Tahincioğlu'nun (2019) *Tarihleri, Kültürleri ve İnançlarıyla 5000 Yıldır Bu Topraklarda Yaşayan Süryaniler* adlı çalışmalar bu kategoriye örnektir. İsveç'te yaşayan Süryanilerin toplumsal örgütlenmelerinin nasıl ortaya çıktığını ve Süryani kimliğinin diasporada yeni bir form olarak nasıl inşa edildiğini anlamak için ise grup dışı tarafından üretilen çalışmalara odaklanılmıştır. Naures Atto'nun (2011) *Hostages in the Homeland, Orphans in the Diaspora: Identity Discourses Among the Assyrian/Syriac Elites in the European Diaspora*, Hüseyin Çalışkan'ın (2014) İsveç'teki Süryani Toplumunun Temel Sorunları ve Türkiye İle Olan İlişkileri ve Marta Wozniak'ın (2020) *Modern Assyrian/Syriac Diaspora in Sweden* adlı çalışmalar İsveç'teki güncel Süryani kimliğine dair önemli noktalara değinmektedir ve bu nedenle bu makaleye önemli derecede katkı sağlamıştır. Ancak bu çalışmalarda da günümüzdeki çıkarlar ile geçmişin algılanışının neye göre belirlendiği konusu cevapsız kalmaktadır. Tam olarak bu makalenin literatüre katkısı da bu boşluğu doldurmaya yöneliktir. Bu makale Süryani kimliğinin tarihsel ve kültürel referanslarının nasıl çelişkili ve farklı karakterlerde şekillendiğini ortaya koyarak, merkezi bir siyasal örgütlenmeye sahip olmayan Süryanilerin, kendi kimliklerini şekillendirirken karşılaştıkları zorlukları ve dinamikleri zorlukları ve dinamikleri vurgulamaktadır. Böylece bu makale, İsveç'teki Süryani diasporasının kimlik inşası süreçlerine dair özgün bir analiz sunarak diaspora kimliği, etnik aidiyet ve milliyetçilik arasındaki ilişkilere dair yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Sonuç olarak bu araştırma, diaspora kimliği ve milliyetçilik üzerine yapılan önceki çalışmaların ötesine geçerek İsveç'teki Süryani topluluğunun özel bağlamındaki kimlik mücadelesini ele almıştır. Araştırmada İsveç'te yaşayan Süryani topluluğuna dair hem grup içinden hem de grup dışından üretilen çalışmalar mukayese edilerek araştırma konusu ile ilgili göç, yerleşme ve kimlik belirleme süreçleri ortaya çıkarılmış ve tarihsel bağlamlarına ilişkin şüpheler giderilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla, Süryanilerin İsveç'te kendi iç çelişkilerine karşı geliştirdikleri kimlik stratejileri bu makale sayesinde literatürde bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilme fırsatı edinmiştir.

2. İSVEÇ'TE SÜRYANI DİASPORASININ OLUŞUMU

20. yüzyıl, Mezopotamya'nın en eski topluluklarından biri olan Süryaniler için önemli bir göç dönemi olmuştur. Bu dönemde, özellikle yüzyılın başlarından itibaren Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avustralya, Süryanilerin göç ettiği başlıca yerleşim bölgeleri haline gelmiştir. 1960'lı yıllardan itibaren ise Avrupa ülkeleri de Süryanilerin göç akışını kabul eden bölgeler arasında yer almaya başlamıştır (Özmen, 2017). Bu göç hareketliliğinde, özellikle İsveç, belirli dönemlerdeki göçmen işçi talepleri ve güçlü bir entegrasyon politikası uygulamasıyla öne çıkmıştır (Kalaylıoğlu, 2009). Dolayısıyla İsveç, günümüzde Süryani nüfusunun yoğun olarak bulunduğu ülkelerden biridir.

Süryanilerin İsveç'e ilk yerleşimleri 1960'lı yılların ortalarına, özellikle Lübnan'da ortaya çıkan iç çatışmalara dayanmaktadır. 1960'ların başında, Hizbullah'ın Lübnan'daki Hristiyan topluluklarına yönelik oluşturduğu tehdit, Süryanilerin göç etmeye zorlanmalarına neden olmuştur. 1967 yılında, Dünya Kiliseler Konseyi ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların desteğiyle Lübnan'daki Süryaniler, uçaklarla güvenli bir şekilde bölgeden tahliye edilmiştir. Bu süreçte İsveç devleti de Lübnan'daki iç savaş nedeniyle zor durumda kalan Süryanilerin mülteci başvurularını sorunsuz bir şekilde kabul etmiş ve onlara konut sağlama konusunda destek olmuştur. Böylece bu göç hareketi, iki kafale halinde gerçekleştirilen bir operasyonla tamamlanmıştır (Gaunt, 2010: 5).

İsveç devleti, göç sürecinin başlangıcında yaşamlarını kolaylaştırabilmeleri için Süryanilere belirli bir maaş bağlamış ve sosyal hayata entegrasyonlarını kolaylaştırmak adına onları dil kursları gibi çeşitli destek programlarına yönlendirmiştir. Bu adımlar, Süryanilerin İsveç halkıyla daha kolay kaynaşmalarına ve ülkeye uyum sağlamalarına olanak tanımıştır (Keske, 2010: 168-173). Ayrıca İsveç, sadece Lübnan'daki Süryani göçmenleri kabul etmekle kalmamış, ilerleyen yıllarda aile birleşimi politikaları ile Suriye ve Türkiye'deki akrabalarının da İsveç'e göç etmelerine imkân sağlamıştır (Atto, 2011: 144). Tüm bu olumlu gelişmelerin ardından, Süryanilerin İsveç'teki nüfusu ve toplum içinde görünürlüğü hızla artmıştır (Çalışkan, 2014: 95-96).

İsveç vatandaşlığına sahip etnik toplulukların güncel nüfuslarına dair yazılı kaynaklarda sunulan bilgiler oldukça sınırlıdır ve bu bilgilerin bilimsel geçerliliği çoğu zaman sorgulanabilir niteliktedir. Bu nedenle, İsveç'te yaşayan Süryanilerin nüfusuna ilişkin kesin bir bilgi vermek ve resmi kaynaklardan doğrulanmış bir referans sunmak mümkün değildir. Ancak, İsveç'teki Süryani topluluğuna dair yapılan birçok saha araştırmaları bulunmaktadır. Bu araştırmalarda, topluluğun kanaat önderleri tarafından yapılan Süryani nüfusu hakkında çeşitli tahminlere rastlanılmaktadır. Örneğin, Atto'nun (2011: 235) saha çalışmasında yer alan bazı kanaat önderlerine göre sadece Stockholm'de yaşayan Süryani nüfusunun yüz bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Hakan Olgun'un (2008: 283) çalışması da bu bilgiyi desteklemektedir. Söz konusu yazar yapmış olduğu çalışmada İsveç'teki Süryani nüfusunun yüz yirmi bin civarında olduğunu belirtmiştir.

Yaklaşık 70 yıldır İsveç'te yaşayan Süryanilerin kültürel bağlarının olmadığı bir devlete entegrasyon konusunda büyük bir başarı gösterdiği ifade edilebilir. Bu başarının en önemli sebeplerinden biri, İsveç'in göçmen entegrasyonuna yönelik izlediği siyaset ve stratejilerdir. 1975 yılında özgürlük, eşitlik ve iş birliği ilkelerine dayalı olarak oluşturulan İsveç göçmen siyaseti, 2020 yılında yayımlanan Göçmen Entegrasyonu Politikası İndeksi (Migrant Integration Policy Index, MIPEX) verilerine göre, dünyadaki en başarılı göçmen ve entegrasyon programlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu rapora göre, İsveç'in iş gücü piyasası hareketliliği, aile birleşimi kolaylığı, eğitim, sağlık, siyasi katılım, daimi ikametgâh izni, vatandaşlık erişimi ve ayrımcılıkla mücadele gibi başlıklarda, hem dünya hem de Avrupa ortalamasının üzerinde başarı göstermiştir (MIPEX, 2020). Bu verilere göre İsveç'teki Süryanilerin anavatanlarında sahip olamadıkları pek çok imkânı burada elde ettiği söylenebilir.

2023 yılında *The Economist* tarafından yayımlanan Demokrasi İndeksi'ne göre İsveç, dünya sıralamasında dördüncü sırada yer almaktadır (Euronews, 2023, 2 Şubat). İsveç'in ekonomi ve insan hakları konusundaki yüksek

gelişmişlik seviyesi, göçmenlerin bu ülkeye yerleşmeleri ve burada mutlu bir yaşam sürmeleri için cazip bir neden oluşturmuş denilebilir. Bununla birlikte, Süryanilerin İsveç'e entegrasyonunun yalnızca siyasi ve maddi faktörlere dayanmadığı, dini kimliklerinin de bu süreçte önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Çünkü Süryanilerin geçmişte bulundukları ülkelerde dini kimlikleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıkları birçok örneğe rastlanmaktadır (Atto, 2011: 85-156). Bu olumsuz deneyimler Süryanileri Müslüman topluluklara kıyasla, daha az dini farklılık içeren bir toplum olan İsveç'te, yerel halk ve devlet kurumlarıyla daha uyumlu ve sahiplenici bir ilişki kurmaya yönlendirmiş olabilir. Yerel halkın çoğunluğu Müslüman olmayan Hristiyanlardan oluştuğu için Süryaniler, kültürel farklılıklarına rağmen ortak dini kimlikleri sayesinde İsveç'te kendilerini daha az dışlanmış ve ayrımcılığa uğramış hissetmiş olabilirler. Öyle ki Süryaniler, kısa bir süre içinde İsveç'te köken ülkelerinde imkan bulamadıkları çeşitli kültürel ve toplumsal örgütlenmeleri kurmayı başarmışlardır. İsveç'te kendi kilise ve sivil toplum örgütlerini oluşturan Süryaniler, ayrıca kültür merkezleri, profesyonel spor takımları ve ulusal radyo ile televizyon kanalları gibi kendi kurumsal yapılarının temellerini atmışlardır (Keske, 2010: 170-172).

Son olarak Süryanilerin İsveç'teki toplumsal ve siyasal hayata katılımı, özellikle anavatanlarında siyasetle ilgili yaşadıkları engellerin ardından büyük bir önem taşımaktadır. İsveç'teki Süryani kökenli vatandaşlar, çeşitli siyasi partilerden aday olarak seçimlere katılmış ve İsveç Parlamentosu'nda temsil edilmeyi başarmışlardır. Son üç genel seçimde, Süryanilerin İsveç siyasetindeki etkisi açık bir şekilde görülmektedir. 2014 yılı seçimlerinde Robert Halef, İbrahim Baylan (eski Enerji Bakanı), Emmanuel Öz, Yılmaz Kerimo ve Robert Hannah; 2018 yılında ise İbrahim Baylan, Yılmaz Kerimo ve 2022 yılında da Yusuf Aslan İsveç Parlamentosu'na milletvekili olarak seçilmişlerdir (Agos, 2014, 22 Eylül; Syriac Press, 2023, 29 Ocak). Kısacası tüm bu gelişmeler, Süryanilerin İsveç'teki toplumsal entegrasyonlarını sadece kültürel alanda değil, aynı zamanda siyasal alanda da başarılı bir şekilde tamamladıklarını göstermektedir.

3. SÜRYANİLERİN İSVEÇ'TE OLUŞTURDUKLARI ÖRGÜTLENME YAPILARI

Mezopotamya'nın farklı siyasal yönetimleri altında yaşamış olan Süryaniler, tarihsel olarak çeşitli deneyimler edinerek İsveç'e göç etmiş ve bu süreçte farklı örgütlenme yapıları oluşturmuşlardır. Bu durum, İsveç'teki Süryani topluluğunun toplumsal açıdan bir ayrışma yaşadığı izlenimini uyandırabilir. Birçok çalışmada, Süryani topluluğunun geleneksel ve modern anlamda (dini ve sivil örgütlenme biçimlerinde) ikiye bölündüğü ifade edilse de (Bilge, 1991; Sarı, 2011; Atto, 2011; Çalışkan, 2014; Wozniak, 2020) bu yorum genellikle yanıltıcıdır. Gerçekte, toplumsal kamplaşmanın bir tarafında kilise, diğer tarafında ise sivil örgütlenmeler bulunmamaktadır. Aşağıda vurgulanacağı üzere kilise ve sivil örgütlenmeler arasında geçmişten beri gelen organik bir ilişki vardır.

1970'lerden itibaren İsveç'teki Süryanilerin hangi kiliseye gittikleri, hangi TV kanalını izledikleri ve hangi futbol takımını tuttukları gibi seçimleri yaparken dahi kendilerine ait hissettikleri kimliği göz önünde bulundurarak kamplaştıkları söylenebilir (Gaunt, 2010: 3). Bu bağlamda, İsveç'teki toplumsal kamplaşmanın sadece dini veya kültürel bir ayrışma olmadığı, aynı zamanda ideolojik ve tarihsel farklılıkların bir dışavurumu olduğu vurgulanabilir. Açıkçası makalenin bu konuda öne sürdüğü tez şudur: İsveç'teki Süryani topluluğunun ayrışması, Mezopotamya'da farklı siyasal birimler altında yaşamış, farklı zaman dilimlerinde İsveç'e göç etmiş aşiretler, sekülerler ve ruhban sınıfı arasındaki karmaşık güç ilişkilerinin bir yansımasıdır. Dolayısıyla Süryani topluluğunun ayrışmasını anlamak için bunu farklı ideolojik hareket biçimlerinin dışavurumu olarak ele almak daha doğru olacaktır.

İsveç'teki Süryani örgütlenmelerini anlamak, aynı zamanda grup kimlik bilincinin nasıl şekillendirilmeye çalışıldığını keşfetmek anlamına gelir. Giriş bölümünde de ifade edildiği üzere İsveç'te Süryani kimliği üzerine inşa edilen farklı milliyetçilik anlayışlarının her biri, topluluğun üyelerinin kimliklerini nasıl algıladıkları ve nasıl bir aidiyet duygusu geliştirdikleri konusunda farklı çerçeveler çizmektedir¹. Süryani "siyasal milliyetçiliği", genellikle topluluğun siyasi haklarının savunulmasına ve Mezopotamya'daki varlıklarının korunmasına yönelik bir vurgu yaparken etnik-dini milliyetçilik, topluluğun dini ve mezhebi kimliklerini pekiştiren bir yaklaşımı benimsemektedir. Kültürel milliyetçilik ise Süryani kültürünün ve tarihinin korunmasına, bu mirası yeni kuşaklara aktarmaya yönelik bir odağa sahiptir. Bu üç farklı milliyetçilik biçimi, İsveç'teki Süryani topluluğunun çeşitlenen kimlik dinamiklerini yansıtır ve grup kimliğinin oluşumunda önemli bir rol oynar. Bu nedenle, Süryani topluluğunun örgütlenme

¹ Bugün İsveç'teki Süryani topluluğunun içinde bulunduğu hareket biçimleri, toplumsal çatışmanın somut bir şekilde görünür olmasına olanak tanımaktadır. Bu hareketlerin bir köşesinde Süryani "siyasal milliyetçiliği", diğer köşesinde Süryani "etnik-dini milliyetçiliği" ve ortasında ise Süryani "kültürel milliyetçiliği" yer almaktadır. Bu durum, Süryani kimliğinin inşasında farklı ideolojik yaklaşımların etkili olduğunu ve her birinin toplumsal organizasyonlarda farklı roller üstlendiğini göstermektedir. Detaylı bir bilgi için bakınız: (Atto, 2011; Çalışkan, 2014).

biçimlerinin ve kimlik anlayışlarının derinlemesine anlaşılabilmesi için bu milliyetçilik türlerinin her birinin topluluk içindeki etkisini ve nasıl şekillendiğini incelemek gerekir.

İsveç'te Süryani kimliğinin kökenine ve tarihsel bağlamına duyulan ilgi, büyük ölçüde göç ettikten sonra karşılaşılan "öteki" figürü ile bireylerin kendilerini tanımlamada yaşadıkları zorluklardan kaynaklanmıştır. Süryaniler için Müslüman bir coğrafyada kimliklerini belirlemek daha kolay olmuş olabilir çünkü dini aidiyet, günlük yaşamda görünür bir biçimde "biz" ve "öteki" arasındaki sınırları çizmede önemli bir rol oynamıştır. Ancak Hristiyanların yoğunlukta olduğu İsveç'te, dini aidiyetin Süryani kimliğini tanımlamadaki işlevi Müslüman bir coğrafyada olduğundan daha önemsiz hale gelmiştir. Dolayısıyla İsveç'te Süryani kimliğini tanımlamak için dini aidiyet yeterli olmadığı ve bu durumun Süryani kimliğinin farklı bir bağlamda tanımlanması gerektiği ihtiyacını doğurduğu söylenebilir (Serter, 2017: 88-89). Bu gerekliliğin neticesinde ise İsveç'te Süryani milliyetçi kazılarının başladığı ifade edilebilir (Atto, 2011: 13-20).

Süryani milliyetçiliği, 19. yüzyılın sonlarından itibaren topluluğun tarihine ilişkin bir keşif süreci başlatmış olsa da I. Dünya Savaşı ve sonrasındaki dönemde yaşanan siyasi olaylar nedeniyle bu keşfi tamamlayamamıştır. Sonraki süreçlerde ulus-devletten yoksun olmaları Süryanilerin ulusal bir kimlik etrafında ortak bir aidiyet duygusunu engellediği de düşünülebilir. Bu bağlamda, Mezopotamya'nın farklı siyasal birimleri altında farklı kültürler, değerler ve sosyal kimlik süreçlerini tamamlamış olan Süryaniler, İsveç'e geldiklerinde kendilerini tanımlamada belirsizlikler yaşamışlardır. Çünkü onları tanımlayacak unsur aynı zamanda Türkiye, Suriye ve Irak'tan gelen diğer etnik azınlıklarla da ayrışmalarına yardımcı olmalıdır. İsveç'te, Türkiye'den göç edenler genellikle Türk etnik kimliği, Suriye, Irak ve Lübnan'dan gelenler ise Arap etnik kimliği olarak algılanmıştır. Bu nedenle, dini kimlik yeterli bir referans sunmazken, köken ülkenin ulusal kimliği de Süryani kimliğini açıklamak için yetersiz kalmıştır. Neticesinde Süryani elitler, yeni mekânın sosyo-ekonomik ve siyasal gelişmelerine uyum sağlamak adına, Süryani kimliğinin sınırlarını belirlemek için etnik bir keşfe çıkmışlardır (Atto, 2011: 433-469). Ancak, Mezopotamya'nın farklı siyasal yerleşim yerlerinden gelen bu grupların, milli kimlik etrafında yaptıkları keşifler ve geliştirdikleri stratejiler farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, Süryani kimliğinin ne şekilde tanımlanacağı ve bu kimliğin hangi unsurlar üzerinden şekillendirileceği konusunda önemli bir çeşitlilik yaratmıştır (Bilge, 1991; Cetrez, Donabed ve Makro, 2012; Messo, 2017).

Birçok çalışmada "Asurcular" olarak nitelendirilen ancak bu çalışmada "siyasal milliyetçiler" olarak adlandırılan grubun Süryani kimliğini siyasal bir karakterle şekillendirmeye çalıştığı ifade edilebilir. Bu grup, topluluğun güçlü bir tarihsel hafızasını inşa etmek amacıyla etnik köken ve milli sembollerini Asur İmparatorluğu'yla ilişkilendirmektedir. Dolayısıyla bu grup tarafından Asur İmparatorluğu'nun tarihi, Süryani topluluğu için bir kimlik referansı olarak kullanılmaktadır. Böylece Süryanilerin etnik kökenlerini bu büyük imparatorlukla bağdaştıran "siyasal milliyetçilere" göre "tarihsel süreklilik" ve "güç algısı" yaratılmış olmaktadır (Erol, 2016: 311).

"Siyasal milliyetçiler", kendilerine ait kimliği tanımlarken ve kimliklerini ifade ederken, sıkça "Assyriak" (Asur) terimini kullanarak, topluluk adlarını ve etnik kökenlerini doğrudan Asur geçmişine dayandırmaktadır. Bu yaklaşımla, Süryani kimliği, sadece dini ve kültürel bir aidiyetin ötesine taşınarak, tarihsel bir ulusal kimlik ve siyasal bir aidiyet olarak yeniden inşa edilmeye çalışılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Süryani kimliğinin siyasal bir boyut kazandığı bir süreçte "Asurculuk", geçmişin onurlu bir hatırlanışı ve günümüz toplumsal yapısında bir aidiyet oluşturma aracı olarak kullanılmaya çalışılmaktadır (Çalışkan, 2014: 23-25). Kısacası bu anlayışın Süryani kimliğinin geçmişteki bağımsızlık mücadelesi ve ulusal kimlik bilinciyle bağdaştırılmasına ve topluluk üyelerinin bu ulusal aidiyet duygusunu geliştirmelerine yardımcı olmaya çalıştığı söylenebilir.

Bu açıklamalardan yola çıkarak "siyasal milliyetçilerin" Süryani kimliğine toplumsal ve siyasal olarak iki temel misyon yüklediği ifade edilebilir. Birinci misyon, Süryani topluluğunun coğrafi ve kültürel açıdan doğru bir biçimde konumlandırılmasıdır. Bu bağlamda, "Asur" adı, güçlü bir siyasal imparatorluğun mirasını simgelerken, aynı zamanda Süryanilerin anavatanı olarak kabul edilen Mezopotamya bölgesine dair geniş bir coğrafi perspektif sunmaktadır. Asur adı, yalnızca geçmişteki bir imparatorluğun mirasını taşımakla kalmamakta, aynı zamanda bu bölgedeki hegemonik bir etnisitenin izlerini de sürmektedir. Bu yaklaşımla Süryanilerin tarihsel kimliğinin yeniden inşa edildiği ve kendi kültürel varlıklarının bu geniş coğrafi bağlamla meşrulaştırılmaya amaçlandığı vurgulanabilir. İkinci misyon ise Süryanilerin tarihsel olarak varlıklarını olumsuz bir şekilde etkileyen Türk ve Arap

rejimlerine karşı sürgün siyasetini meşru hale getirmektir. Çünkü “siyasal milliyetçilere” göre günümüzde Asur imparatorluğunun doğal sınırları üzerine kurulu olan bu rejimler, topluluğun ahlaki ve siyasi kaderiyle uyumlu değildir. Bu noktada, Asur adının tarihsel anlamı ve Asur İmparatorluğu’nun mirası, Süryani topluluğunun mevcut rejimlere karşı sahip olduğu hak mücadelesinin ideolojik temelini güçlendirmektedir. Ayrıca güçlü bir geçmişle Asur adı, Mezopotamya’daki mevcut rejimlerin meşruluğunu sorgulayan bir söylemi çağrıştırmaktadır. Bu söylem Süryanileri, kahramanlık hikayeleri ve savaşçı kimlikleriyle öne çıkaran bir toplum olarak tanımlamaktadır. Savaşçı bir toplumun mirasçıları olarak görülen Süryaniler, günümüzdeki hak mücadelelerinde daha cesaretli bir duruş sergileyebileceği düşünülmektedir.

“Asur” milliyetçiliği, yalnızca sivilin önderliğinde şekillenen bir hareket değildir; aksine, dini ve sivil örgütlenmelerin birleşimiyle daha derin bir toplumsal bağ kurmaktadır. İsveç’teki Süryani siyasal milliyetçiliğinin en önemli temsilcilerinden biri olan Assyriska Föreningen (Asuri Derneği), yalnızca sivil bir yapı olarak değil, aynı zamanda dini liderlik tarafından da desteklenen bir hareket olarak varlığını sürdürmektedir. Hem sivil dernekler hem de kiliseler birlikte hareket ederek Süryani topluluğunun diasporada kimlik farkındalığını geliştirebilmesi için milli kimlik üzerinden ortak bir tanım geliştirmeye çalışmışlardır. “Siyasal milliyetçilerin” İskandinav Metropolit Mor Yulios Abdallahad Galo-Şabo altında örgütlenen kiliseler ve vakıflar ile kurduğu yakın ilişki, sivil ve dini örgütlenmeler arasında var olan organik ilişkiye uygun bir örnektir (Atto, 2011; Wozniak, 2020). Bu ilişkiler, dini kimliği ve milli kimliği birleştirerek Süryani milliyetçiliğini sadece seküler bir doktrin değil, aynı zamanda dini ve kültürel bir hareket olarak şekillendirmeyi hedeflemektedir. Dolayısıyla, “Asur milliyetçiliğinin” yalnızca sivil elitlerin tekelinde bir devlet kurma doktriniyle sınırlı olmadığı vurgulanmalıdır. Aksine hem dini hem de sivil organizasyonların iş birliği ile daha geniş bir toplumsal katılım ve kimlik inşası amaçlanmaktadır. Bu durum, Süryani kimliğinin hem dini hem de siyasal boyutlarının birbirini tamamlayan bir şekilde yapılandığını ve her iki alandaki liderlerin ortaklaşa bir ulusal kimlik ve aidiyet duygusu yaratma çabalarının sonucu olarak ortaya çıktığını göstermektedir.

Süryani kimliğini dini aidiyet üzerinden tanımlamaya yönelik bir yaklaşımı temsil eden ve kendi kimliklerini belirlerken ulusal kimlikten kaçınarak tarihsel ve kültürel kökenlerine odaklanan “etnik-dini milliyetçiler” ise Asur tarihi ve milliyetçiliğine karşı çıkarak, Süryani kimliğini Arami kültürüne ve tarihine dayandırmaya çalışmaktadırlar. İsveç’te bu perspektifi benimseyen kesimler, özellikle Mor Dioskoros Benyamin Atas’ın liderliğindeki kiliselerde ve vakıflarda yer alan üyelerden oluşmaktadır. Bu üyeler genellikle Syrianska Föreningen (Süryani Derneği) gibi dini ve kültürel kimliğin yaşatılması için çaba gösteren kuruluşlarla organik ilişkiler geliştirmiştir (Atto, 2011: 348-364).

“Etnik-dini milliyetçilerin” temel amacı², Süryani kimliğini dini bir kimlik olarak şekillendirmektir. Bu çerçevede, “siyasal milliyetçilerin” aksine, ulusal kimlik söyleminden kaçınılmakta ve kimlik, daha çok kilise anlatıları ve dini miraslar üzerinden inşa edilmektedir. Aramilere dayandırılan bu kimlik, 2000 yıl önce Hristiyanlıkla tanışan ve bu dini kabul eden toplulukların tarihsel mirasına vurgu yapmaktadır. Bu görüşü savunanlara göre, Hristiyanlık ilk olarak Abgar Krallığı’nda, yani Arami Krallığı’nda kabul edilmiştir ve zamanla bu coğrafyada yaşayan halklar Süryani olarak anılmaya başlanmıştır (Tahincioğlu, 2019: 34-36).

“Etnik-dini milliyetçilerin” tarihsel olarak ortaya koyduğu tezler, Süryani topluluğunun tarihsel bağlamda nasıl bir kimlik arayışı içinde olduğunu ve farklı grupların, dini ve kültürel tarihlerini kendi kimlik inşalarında nasıl

²1970’lere kadar sivil ve siyasal konulardan uzak durmaya özen gösteren Süryani litürjisine sahip kilise örgütlenmeleri diasporada yeni sosyo-ekonomik düzende kalıcılığını sağlayabilmek için topluluğun modern ihtiyaçları doğrultusunda kendisini dönüştürmüştür. Örneğin Batı Süryani Kilise örgütlenmesi (Yakub Burd Ono’nun öğretilerini takip edenler), topluluk kimliğini Arami Krallığının siyasi ve kültürel mekânlarını sınır alacak şekilde inşa etmeye çalışırken, Doğu Süryani Kilise örgütlenmesi (Nastur’un öğretilerini takip edenler) topluluk kimliğini Asur İmparatorluğunun siyasi ve kültürel mekânlarını sınır alarak inşa etmeye çalışmaktadır. Benzer şekilde Doğu Süryani Kiliselerinden ayrılan Keldani Kilise örgütlenmesi topluluk kimliğini Babil Krallığının siyasi ve kültürel mekânlarını sınır alarak inşa etmektedir. Dolayısıyla Süryani etnik-dini milliyetçiliği teorik olarak aynı amaçlar ve stratejiler doğrultusunda ortaya çıksa da pratikte rakip mezhepler tarafından üç farklı şekilde yürütülmektedir. Her birinin teorik olarak amacı kendi mezheplerinin adı ve kültürü üzerine etnik bir Süryani kimliği tanımlı gerçekleştirmek ve kilise örgütlenmelerini milliyetçilik formu altında canlı tutmaktır. Fakat tarihsel süreçte söz konusu mezhep grupları sürekli olarak birbirleri ile güç mücadelesi yarışında olduğundan her biri farklı bir etnik ve tarihsellik kazısı yapmıştır. Bu makalede mezhepsel-dini milliyetçilik söylemi genel olarak Batı Süryani Kilise örgütlenmesinin üyeleri için kullanılmıştır. Çünkü İsveç’te Doğu Süryani Kiliseleri ile Keldani Kiliselerine üye olan Süryanilerin sayısı Batı Süryani Kiliselerine üye olan Süryanilerin sayısından oldukça azdır. Son yıllarda Irak ve Suriye’deki iç karışıklıklar nedeniyle Keldanilerin İsveç’e olan göçü artmış olsa da ortaya koydukları örgütlenme yapıları henüz kimlik krizine eklenenecek etkiye sahip değildir. Bu nedenle de Doğu Süryani Kiliselerinin ve Keldani Kiliselerinin milliyetçi yönde oluşturduğu kimlik stratejileri bu makalede değerlendirilmemiştir.

kullandığını gösteren önemli bir örnek olarak değerlendirilebilir. Çünkü “etnik-dini milliyetçilerin” ortaya koyduğu argümanlar sadece bir inanç meselesi değil, aynı zamanda toplumsal bir dayanışmanın, kültürel değerlerin ve tarihi geçmişin yaşatılması çabasını içermektedir.

“Siyasal milliyetçiler” ile “etnik-dini milliyetçiler” arasındaki çatışmaları uzlaştırmayı amaç edinen “kültürel milliyetçiler” ise 2000’lerin başlarında kendini örgütlenmelerini biçimlendirmeye başlamıştır. Topluluğunun tarihsel ve kültürel birikimlerinin Mezopotamya bölgesindeki Arami ve Asur uygarlıklarına kadar dayandığını ifade eden bu grup, topluluğun etnik kökeninin Mezopotamya’nın eski halklarına kadar uzandığını öne sürmekte ama çağdaş Süryani kimliğinin esas olarak Hristiyanlık sonrası dönemde şekillendiğini belirtmektedir. “Kültürel milliyetçilere” göre, Mezopotamya bölgesindeki Asur ve Arami uygarlıklarının mirasını taşıyan yerel halklar, Hristiyanlık sayesinde kimliklerine yeni bir boyut katmış ve bu süreç, kilise etrafında yapılan örgütlenmeler aracılığıyla eskiye ait birçok değer geride bırakılmasına neden olmuştur (Sarı, 2011: 81-84).

“Kültürel milliyetçilerin” Süryani kimliğini Mezopotamya, Süryanice dil ve Hristiyanlık gibi 2000 yıl boyunca varlığını sürdüren aidiyetler üzerinden tanımladığı ve bu kimliğin aktarılmasına yönelik çabalar sarf ettiği belirtilebilir. Yani, “kültürel milliyetçilerin” yeni bir kimlik icat etmeksizin Süryani tarihini ve kültürünü koruma amacı bulunmaktadır. Ancak yine de “etnik-dini milliyetçiler” gibi “kültürel milliyetçilerin” de Ortodoks kilisesinin ekseninde şekillenen bir tarih anlayışına sahip oldukları görülmektedir. Bu, onların “siyasal milliyetçilerden” farklı olarak, daha az siyasal bir ajandaya sahip olduklarını göstermektedir. Gerçekten de “kültürel milliyetçiler”, Süryani kimliğini ve topluluğun aidiyetlerini 2000 yıl boyunca devam ettirmenin yeterli olduğunu savunmakta ve anavatanlarında yaşayan Süryaniler için siyasal hak talepleri veya siyasi projeler geliştirilmesinin olumsuz sonuçlar doğuracağına inanmaktadırlar. Dolayısıyla “kültürel milliyetçiler”, “siyasal milliyetçilerin” aksine topluluğu siyasal ve ahlaki bir harekete hazırlama sorumluluğunu üstlenmemektedirler (Erol, 2016: 310-315).

Sonuç olarak İsveç’te Süryani milliyetçiliğinin farklı toplumsal örgütlenmeler tarafından farklı amaçlar doğrultusunda inşa edildiği söylenebilir. Süryani milliyetçiliği eğer siyasal eksenli olarak ele alınmak istenirse milliyetçilik, sekülerdir ve Asur hareketi ile egemen halk fikri üzerine yoğunlaşır. Fakat Süryani milliyetçiliği dini doktrin olarak ele alınmak istenirse milliyetçilik, bir inançtır ve dolayısıyla Arami hareketi bu milli inancın kültürel pratiklerini temsil etmektedir. “Kültürel milliyetçiler” ise İsveç’teki Süryanileri ikiye bölen bu iki görüşten de beslenerek milliyetçiliğin hem etnik hem de kültürel boyutlarını meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla İsveç’te Süryani milliyetçiliğinin aslında toplumda söz sahibi olmaya yönelik bir yarış içinde temsil edildiği vurgulanabilir.

4. TOPLULUĞUN “DOĞRU ADLANDIRILMASINA” İLİŞKİN YÜRÜTÜLEN ÇEKİŞME ÜZERİNDEN İSVEÇ’TEKİ ÖRGÜTLENME YAPILARINI ÇÖZÜMLEMEK

İsveç’te 1970’lerin başında başlayan ve 1990’larda doruk noktasına ulaşan “doğru adlandırılma” tartışmaları, Süryani milliyetçiliğinin toplumsal ve kültürel örgütlenmelerde nasıl farklı şekillerde yansıdığını ve kimlik krizinin ne şekilde yaşandığını gösteren en önemli örneklerin başında gelmektedir. Bu tartışmalar, Süryani kimliğinin hem dini hem de etnik kimlik üzerinden inşa edilmesine dair iki farklı bakış açısını yansıtır.

“Siyasal milliyetçilik”, Asur hareketi ile seküler bir biçimde şekillenirken “etnik-dini milliyetçilik”, Arami hareketiyle Hristiyanlık temelli bir inanç olarak gelişmiştir. Bu iki yaklaşım arasındaki fark, kimlik tanımının sadece kültürel ve dini bağlamla değil, aynı zamanda toplumsal güç ilişkileri ve etnik aidiyetle de şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla, Süryani kimliğinin tanımlanmasında kilise ve sivil elitlerin ilişkisi, bir yandan kimlik inşasının dinamiklerini etkilerken diğer yandan bu inşanın toplumsal ve kültürel hayattaki yansımaları da şekillendirmiştir. Çünkü İsveç’teki Süryani topluluğunun doğru adlandırılmasına ilişkin tartışmalar, yalnızca bir isim meselesi olmaktan çıkıp, topluluğun tarihsel varoluşunu anlamaya yönelik bir çabaya dönüşmüştür (Atto, 2011: 324-344).

“Etnik-dini milliyetçilerin” bakış açısında, Süryani kimliği dini bir kimlik olarak ele alınmakta ve bu kimlik, Hristiyanlığın kabul edilmesi ile şekillenen tarihsel süreçlere dayanmaktadır. Bu bakış açısına göre, “Süryani” adı, Hristiyanlıkla ilişkilendirilen bir kimlik olarak sadece bir inanç tanımı değil, aynı zamanda Hristiyanlığın yayılmasındaki rolü vurgulayan bir ifade olarak kabul edilmektedir. Kısacası, Aramilerin Hristiyan olduktan sonra

kendilerine geçirdikleri “Süryani” adı inanç ile kimlik arasında bir köprü görevi görmektedir (Günel, 1970; Çelik, 1988; Akyüz, 2005). Dolayısıyla “etnik-dini milliyetçiler” “Suryoyo” (Süryani)³ adı ile “Syria” arasında terminolojik bir ilişki kurarak söz konusu adın Pers Kralı “Cyrius”tan (Syrus)⁴ ya da bir bölge adı olan “Sur/Suros/Surios”dan⁵ türeyebileceği yönünde kanıtlar aramışlardır (Çelik, 1988: 15-16; Bilge, 1991: 18). Bu kanıtlar aslında Süryani kimliğinin kökenlerine dair bir inançsal bağ arayışını yansıtmaktadır. Hatta bu iddialar dini kimliğin ve kökenin daha geniş coğrafi ve kültürel bir bağlamla ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Diğer taraftan, “siyasal milliyetçiler” Süryani kimliğini ulusal bir çerçevede ele almakta ve topluluğun adını, güçlü bir siyasal ve coğrafi bağlama oturtmaya çalışmaktadır. Onlar için, “Suryoyo” terimi, Mezopotamya’daki eski “Aşşürāyu”dan türetilmiş bir ad olarak görülmektedir. Burada, dilsel bir evrimle “Suryoyo”nun “Asur” kelimesine dayandığı iddia edilmektedir. Bu bağlamda “siyasal milliyetçilere” göre, “Aşşürāyu”nun, Asur’un tarihi ve kültürel mirasıyla bağlantılı olması, Süryani kimliğinin eski bir ulusal kimlikten türediğini savunmalarına olanak sağlamaktadır (Parpalo, 2012).

Yukarıdaki iki görüş arasındaki fark aslında Süryani kimliğinin temellerini dini mi yoksa ulusal bir kimlik mi olarak kabul ettiğine dayanmaktadır. “Etnik-dini milliyetçiler” için kimlik, inançlar ve dini kökenler etrafında şekillenirken, “siyasal milliyetçiler” kimliği daha çok ulusal ve coğrafi bir geçmişle ilişkilendirmeye çaba harcamaktadır. Her iki grup da tarihsel ve kültürel bağlamda kimliklerinin güçlendirileceği bir referans noktası arayışındadır, fakat bu referanslar farklı tarihsel anlatılara ve kimlik anlayışlarına dayanmaktadır. Sonuç olarak, bu tartışmalar Süryani kimliğinin yalnızca bir adlandırma meselesi olmadığını, aynı zamanda topluluğun varoluşsal tarihini, kültürünü ve geleceğini şekillendirmeye yönelik derin bir çaba olduğunu göstermektedir.

Süryaniler ile ilgili yapılan saha araştırmalarında katılımcıların belirttiğine göre “Asur” adı 1967 yılında ilk kez İsveç’e gelen, eğitilmiş ve dil bilen kesimler tarafından kasıtlı bir şekilde ortaya atılmıştır. İltica başvurularında kendilerinin “Asur” olduğunu ifade eden bu topluluk zamanla İsveç resmi makamları tarafından ve basın tarafından bu şekilde adlandırılmış ve böylece anavatanda Süryani olarak bilinen kimlik diasporada “Asur” olarak inşa edilmeye başlanmıştır (Atto, 2011: 299-320). İsveç’e yerleşen Süryanilerin 1971 yılında oluşturdukları ilk sivil örgütün adı “Assyriiska Föreningen” (Asur Derneği) olmuştur. Bu dernek çatısı altında bulunan üyelerin önemli bir kısmı mezhepsel olarak kendilerini Ortodoks olarak tanımlamalarına rağmen 1970’lerin ortalarına kadar İsveççe olarak telaffuz edilen “Assyriaska” (Asur) söylemine herhangi bir tepki göstermemişlerdir. 1970’lerin ortalarına doğru Türkiye’den göç eden Süryanilerin nüfus yoğunluğu arttıkça resmi makamlarca kendileri için kullanılan “Asur” söylemi sorgulanmaya başlanmış ve topluluğun adlandırılmasına ilişkin tartışmalar filizlenmiştir. Çünkü Türkiye’nin kırsal kesimlerinden göç eden ve geleneksel örgütlenme anlayışı deneyimine sahip olan Süryaniler için “Asur” adı kendileri ile karıştırılmaması gereken Doğu Süryanileri, yani “Nasturileri” ifade etmektedir. Dolayısıyla bu grup Türkiye’de kullanılan Süryani adının doğru çevirisi olarak “Syriaska” söylemini ortaya atmıştır. 1976 yılında “Asur” tanımlamasını kullanmak istemeyen Süryaniler, “Syrianska Föreningen”i (Süryani Derneği) oluşturarak İsveç’teki sivil örgütlenmenin ikiye bölünmesine yol açmıştır (Wozniak, 2020: 200-203).

Sivil örgütlenme, İsveç’teki Süryani topluluğunda iki farklı çizgide gelişmiş olsa da dini örgütlenme 1994 yılına kadar aynı metropolit tarafından yönetilmiştir. Ancak, bu süreçte Asur Derneği ile Süryani Derneği arasındaki güç mücadelesi, kilise örgütlenmesine de yansımış ve 1994 yılında dini doktrinlerin ötesinde gelişen ayrışmalar, İsveç’teki Süryani Ortodoks Kilisesi’nin örgütlenmesinin de bölünmesine neden olmuştur (Gaunt, 2010: 15-16). Bununla birlikte topluluğun “doğru adlandırılması” konusunda yaşanan tartışmalar, sadece Süryani sivil derneklerinin ve kilise tabelalarının adlarının değişmesine yol açmakla kalmamış, aynı zamanda sosyal hayatın pek çok alanında da İsveç’teki Süryanilerin ikiye bölünmesine sebep olmuştur. Bu ideolojik ayrışma, futbol takımlarından televizyon kanallarına, toplanma salonlarından kültürel etkinlik alanlarına kadar pek çok farklı alanda kendini göstermiştir. Örneğin, “Asurcu” ideoloji doğrultusunda Assyriaska TV ve Asur bayrağını taşıyan

³ Kendi ana dillerinde Batı Süryanileri topluluğun adını Suryoyo olarak ifade etmektedir. Bu tanımlama Doğu lehçesinde “Turyoyo” olmaktadır.

⁴ Babil’i ele geçiren Pers Kralı Kyros (Syrus olarak da bilinir), tarihsel olarak Yahudiler için önemli bir figürdür. Babil’deki tutsaklıktan kurtulmalarını sağladığı için Yahudiler, onu manevi bir kurtarıcı olarak kabul etmişlerdir. Kyros’un, Yahudilere özgürlük tanıyan ve onların yeniden kutsal topraklarına dönmelerine olanak sağlayan kararları, onun Yahudi tarihinde önemli bir yer edinmesine neden olmuştur. Bu durum, Yahudiler arasında Kyros’a olan saygıyı artırmış ve onu tarihsel olarak önemli bir figür haline getirmiştir. Yahudi toplumu, Kyros’u bir kurtarıcı olarak kabul ederken, Hristiyanlık da İsa’nın bu tür bir kurtarıcı misyonuyla bağlantılı olarak benzer bir dini bağlamda Kyros’un adını tanımış olabilir. Bu anlamda, Babil’deki Yahudi tutsaklığı sürecinin sona erdirilmesi, İsa’nın kurtarıcı kimliğine benzer şekilde, farklı bir dini perspektiften de kabul edilmiş olabilir (İris, 2003: 10).

⁵ Bu adlandırma Yunan terminolojisinde Filistin bölgesine işaret etmektedir (Messo, 2017: 48-54).

Assyriaska FF spor kulübü kurulurken, karşıt bir ideoloji olarak Suryoyo SAT ve Arami bayrağını taşıyan Arameisk-Syrianska FF spor kulübü kurulmuştur. Bu iki ideolojik oluşum, zaman zaman birbirlerine düşmanca yaklaşarak ayrışmanın toplumsal hayata ne denli derinlemesine nüfuz ettiğini ortaya koymuşlardır (Çalışkan, 2014: 100-110; Erol, 2016: 122-124).

Kısacası, günümüzde İsveç'te Süryani aidiyetini benimseyen bireyler için "Süryani" ya da "Asur" adına sahip olmak, onların dünyada kim olduğunu ve kim olmadığını ve ne istediğini ya da ne istemediğini ifade etmenin bir yoludur denilebilir. Peki Süryani bireyler, "Süryani" ve "Asur" olarak ortaya çıkan farklı kolektif hissiyattan hangisini seçeceğine nasıl karar vermektedir? Bir sonraki başlıkta söz konusu sorudan hareketle Süryanilerin tarihsel ve güncel konularla kurdukları ilişkilere odaklanılmış ve Süryani topluluğunda ortaya çıkan söz konusu iki farklı kolektif hissiyatın şekillenme süreçleri belirtilmeye çalışılmıştır.

5. KOLEKTİF HAFIZANIN VE GÖÇ DENEYİMİNİN KİMLİK İNŞASINDAKİ YERİ

Bugün İsveç'teki Süryani toplumsal örgütlenmelerinde görülen ayrışma ve topluluk adlarındaki alt-üst ilişkisinin miladı 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda başlatılan modernleşme ve merkezileşme süreçlerinde aranabilir. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunun bürokratik yapısı 19. yüzyılın sonlarına kadar devlet aygıtı ile azınlık toplulukları arasındaki ilişkilerin ruhban sınıfı aracılığıyla sürdürülmesine olanak sağlamış ve bu durum Süryani topluluğundan kimilerine siyasal iktidar ile ilişki kurabilmesine fırsat sağlamışken kimilerine dezavantaj yaratmıştır. Örneğin bu süreçte Süryani patrikler ve onun çatısı altında var olan örgütlenmeler (Süryani Ortodoks Kiliseleri ve bu kiliseler ile yakın ilişki kuran şehirli tüccarlar) Süryani topluluğunun doğal temsilcisi olarak kabul edilmiştir. Yüzyılın sonlarına doğru modernleşme ve merkezileşme siyaseti doğrultusunda sivil kesimlerin katılımına yönelik oluşturulan yerel meclislerde dahi Süryani topluluğunun temsilcileri olarak Süryani sivil kesimlerin değil de Süryani ruhani liderlerinin yer alması, etno-dinsel sisteme dayalı bir yapıda ruhani liderlerin ve onun destekçilerinin kolay bir şekilde iktidar ile ilişki geliştirebilmesine ve bu ilişkiden avantaj sağlamasına, diğerlerinin ise siyasal yönetime katılmada zorluk çekmesine ve bu nedenle de merkezi avantajlardan faydalanamamasına bir örnektir (Özcoşar, 2013; 2017). Dolayısıyla 19. yüzyılın sonlarından itibaren siyasal iktidar ile ilişkilerini olumlu anlamda geliştirmeyi başarmış olan Ortodoks eksenli kilise örgütlenme yapıları, iktidar ile aynı düzlemde ilişki kurmanın önemini stratejik olarak benimsemiş ve bu ilişkilerin avantajlarını kullanabilecekleri kimlik siyasetini, yani siyasal iktidarın tepkisini çekebilecek herhangi bir faaliyetten kaçınmayı tercih etmişlerken, siyasal iktidar ile ilişki kurmanın avantajlarını elde edememiş Süryaniler, siyasal iktidarlara ile uzlaşmacı bir kimlik siyaseti oluşturmanın deneyim eksikliğini yaşamışlar ve ne bugüne ne de geçmişe dair ortaklık oluşturabilecek alanları inşa edebilmişlerdir.

1517'den 19. yüzyılın sonlarına kadar Süryanilerin Osmanlı hükümeti ile doğrudan ilişki kurabileceği idari düzenlemelerin olmadığı görülmektedir. I. Selim'in Kudüs'ün fethi ile birlikte 1517'de Ermeni Patriği Sarkis'e vermiş olduğu fermanan anlaşılmalıdır ki Batı Süryaniler ve Kiptiler Ortodoks mezhebine bağlı olduklarından Ermeni Patrikliğine tabii tutulmuşlardır. Bu bağlamda 19. yüzyılın modernleşme ve merkezileşme hareketine kadar Batı Süryanilerin millet olarak sayılmadığı veya en azından millet sistemi içinde bir temsilciliklerinin olmadığı ifade edilebilir. 1782 tarihli kararda da net bir şekilde görülmektedir ki Mardin ve çevresinde yaşayan Süryaniler Osmanlı hükümeti ile ilişkilerini Ermeni Patrikliği üzerinden yürütmektedirler (Seyfeli, 2005: 261-262). Ancak modernleşme ve merkezileşme süreçlerinde Batılı Süryanilerin Bab-ı Ali ile doğrudan temas kurduğu görülebilmektedir. Islahat Fermanı sonrası mecelle kanunlarına göre 1861'de Rum Patrikliği, 1863'te Ermeni Patrikliği ve 1865'te de Yahudiler için dini örgütlenmelerin yapısını oluşturan yönetmelikler çıkarılmıştır. Tam da bu süreçte Süryani Ortodoks Patriği Petros, 1874'te İstanbul'a giderek topluluğu ile Bab-ı Ali arasındaki ilişkilerin Ermeni Patrikliği ile değil, doğrudan kendileri aracılığıyla olması teklifini sunmuştur. 1890'ların başında bu istek kabul görmüş ve Mardin ve çevresinde yaşayan Ortodoks Süryanilerin millet sistemi içinde kabul gördüğünü açıklayan nizamname yayınlanmıştır (Tahincioğlu, 2019: 224).

Doğu Süryanilerin ise Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkileri Batı Süryanilerden çok daha karmaşıktır. 1639 tarihli Kasr-ı Şirin anlaşması ile birlikte Doğu Süryanilerin yaşadığı toprakların büyük bir bölümü Osmanlı İmparatorluğu sınırlarına dahil olunca onların da Bab-i Ali ile ilişkilerinin Ermeni Patrikliği aracılığıyla yapıldığı düşünülebilir fakat Nastur'un öğretilerini takip eden Doğu Süryani Patrikliğinin monofizit anlayışı benimseyen Ermeni Patrikliği altında idari bir yönetimi benimseyeceği gerçeklerden uzaktır. Dolayısıyla Diyarbakır ve Hakkâri çevresinde yaşayan Doğu

Süryanilerin Osmanlı sınırları altında yaşadığı ilk andan itibaren millet sistemi içinde yok sayıldığı söylenebilir. Bu grup genellikle Osmanlı hükümeti ile ilişkisini dini bir ilişkiden ziyade hükümetin yurtluk-ocaklık sancaklarında Kürt aşiretleri ile kurduğu aşiret ilişkisine benzer bir şekilde yürütmüştür (Gaunt, 2006: 29-33).

Merkezileşme döneminde Süryanilerin Bab-ı Ali ile kurduğu ilişkiler önemlidir. Öyle ki “Asur” kimliğini ulusal Türk kimliği karşısında kurucu bir etnisite olarak inşa eden “siyasal milliyetçilerin” ilk başlarda Osmanlı İmparatorluğu’nun ücra bir köşesinde kapalı bir toplum olarak gelişen Doğu Süryanilerin içinden çıkması şaşırtıcı değildir. 5. yüzyıldan beridir siyasal iktidarlar ile kopuk bir ilişki kuran Doğu Süryaniler, 19. yüzyılın sonlarında küresel güçlerin öne attığı özerk ve bağımsız olma fikirlerinden kolayca etkilenmişler ve misyonerlik faaliyetleri doğrultusunda kazılıp ortaya çıkarılan “Asur” ulusal kimliğini Batı Süryanilerine göre daha erken benimsemişlerdir (Erol, 2016: 81-89). Bu süreçte misyonerler Asur İmparatorluğu’nun siyasi-coğrafyasına denk düştüğü gerekçesi ile Asur tarihi ile Doğu Süryaniler arasında bir ilişki kurmaya çalışmışlardır. Bölgedeki yapmış oldukları kazılarda bulunan iskeletlerin yüz hatları ile Hakkâri bölgesinde yaşayan Doğu Süryanilerin yüz hatlarını benzeştirerek onların Asurların torunları olduğu iddiasını güçleştirmişlerdir. Sonrasında ise Asur gibi güçlü bir tarihselliğe sahip olan bu topluluğun kendi geleceklerini tayin etmeleri konusunda Avrupalı devletlerin desteğini alabilecekleri algısını oluşturmuşlardır. Doğu Süryaniler ise Anglo-Sakson misyonerlerin bu görüşlerini kendileri için bir şans olarak yorumlamaya başlamışlardır (Karabalık, 2023).

20. yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğu’nun toplumsal yapısı herhangi bir açıdan etnik temelli olmamıştır. Aksi düşünülmüş olsa, bu sürece kadar herhangi bir azınlık kimliğinin kendi geleneksel ve milliyetçi değerlerini muhafaza ettiği düşünülemezdi. Fakat bu durum Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkan Savaşlarında aldığı olumsuz sonuçlar ile değişmeye başlamıştır. Balkan Savaşlarının olumsuz sonuçlarından fırsat edinip “Jön Türkler” olarak bilinen eski askeri elitlerin iktidarı ele geçirmeleri ve savaşa gidilen süreçte İmparatorluğun siyasetini etnik tikelcilik (yörecilik) üzerine kurmaları, Osmanlı toplumunun daha homojen olmasını sağlayacak programlara dahil edilmesine neden olmuştur (Roshwald, 2015). Öyle ki bu grup kendi etnik yapılanmalarına tehdit olarak algıladıkları azınlık kimliklerini devlet eli ile yürütülmüş planlar doğrultusunda ya şekillendirmeye çalışmış ya da onları vatanlarından kovma girişimine soyunmuştur. Doğal olarak misyonerlerin iddialarından etkilenen Doğu Süryanileri de bu grup tarafından sınır bölgelerinden uzaklaştırılması gereken bir tehdit olarak algılanmıştır.

Tarafların tanışıklığı ve tarihsel olaylar 1915’te ortaya çıkan şiddetin boyutunu ve derecesini etkilemiştir. 1915’e gidilen süreçte diğer halklar tarafından Doğu Süryanilere duyulan güvensizlik duygusu merkezi hükümetin de desteği ile “düşük koordinasyonlu” bir şiddetin hızlı bir şekilde “yüksek koordinasyonlu” bir şiddete dönüşmesine olanak sağlarken, Batı Süryanilere yönelik her zaman “düşük koordinasyon” ile yürütülmüştür. Elbette ki savaş ortamının belli anlarında şiddet araçlarını kullanmada uzmanlaşmış eşkıyalar tarafından Batı Süryanilere yönelik infazlar da gerçekleştirilmiş fakat en azından hükümet ve yerel tabanın desteğinden yoksun bir şekilde yapılmıştır. Oysa Doğu Süryanilerine yönelik şiddetin içeriği birçok farklı kesimin iş birliğine dayanmıştır. Bu da Doğu Süryanilerin Türk siyasal yaşamına olan bakış açısını etkilemiştir (Gaunt, 2006).

Kısacası, I. Dünya Savaşı’nın yıkıcı sonuçları Batı Süryanilerinden çok Doğu Süryanileri etkilemiştir. Özerklik ve bağımsızlık hayali kuran Doğu Süryaniler, I. Dünya Savaşı sonunda kendilerini anavatanlarından çok uzakta -kimisi deniz aşırı ülkelerde kimisi Irak’ta Bakuba Kampında- bulmuşlardır (Bayburt, 2009: 150-170). Hatta I. Dünya Savaşı sonrası kendilerini Irak’ta Bakuba Kampında bulan Doğu Süryaniler, 1932 yılında Irak Manda yönetiminin bitişine birlikte tekrar göç etmeye zorlanmış ve kısa bir zaman içinde ikinci kez yerleşim yerlerinden olmuşlardır. İkinci göç dalgasının sonunda önemli bir çoğunluğu Suriye’ye sığınmış ve ilk defa sivil bir örgütlenme anlayışını burada başlatmışlardır (Kaymaz, 2007: 130; Olgun, 2008: 279-280). 1950’lerin ortalarından itibaren Suriye’de yükselen Arap milliyetçiliğine karşı direnç gösterebilmek için 1957 yılında Asur Demokratik Örgütü (ADO) oluşturan bu kesim, Pan-Arabizmin tek tipleştirme kimlik siyasetine karşı kendi etnik ve kültürel değerlerinin önemini vurgulayarak dini farklılıkların sivil bir topluluk olma bilincine ne derece zarar verdiğini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Bu nedenle de kısa bir zaman içinde ADO hem Süryani Ortodoks Kilisesi hem de Suriye’deki siyasal iktidar tarafından illegal bir yapı olarak görülmüştür. Pan-Arabizm etkisinin arttığı bir ortamda bir de kilisenin eleştirileri eklenince sivil örgütlenme anlayışını oluşturan bu kesimlerin bir kez daha göç etmesi gerekmiştir (Makko, 2010: 12; Atto, 2011: 171; Erol, 2016: 141). 1950’lerin sonlarında Suriye’den göç eden bu kesimler, yine Müslüman kimlik siyasetinin etkin olmadığı bir mekânı, Lübnan’ı tercih etmişlerdir fakat kısa bir zaman içinde burası da Hristiyan-Müslüman

kimlik siyasetine yenik düşerek bir iç savaş ortamına dönüşmüştür. Böylece 1967 yılında Hizbullah'ın kendilerine tehdit oluşturduğunu anlayan Doğu Süryaniler son bir göç deneyimini daha yaşayarak İsveç'e yerleşmişlerdir (Gaunt, 2010).

Yukarıda vurgulandığı üzere İsveç'e yerleşen Doğu Süryanilerin deneyimlerinin Mezopotamya'da ulus-devletlerin ortaya çıkışı ile siyasal iktidarı ele geçiren hâkim topluluklar karşısında azınlık kimliklerinin dezavantajlı konumuna düşürülmesi ve hatta yok edilmeye çalışılması üzerine olduğu ifade edilebilir. 1970'lerden sonra gerçekleşen Batılı Süryanilerin göçleri ise kendi içinde farklı bir bağlama sahiptir. Bu göçler genellikle Suriye, Irak ve Türkiye'de yaşayan Batılı Süryanilerin göçünü ifade etmekte ve bu göçler kimilerine "kaçışı", kimilerine ise "terk edişi" hatırlatmaktadır (Olgun, 2008: 278-283). Bulunduğu coğrafyada kimliğinden dolayı mağduriyet yaşayıp zorunlu bir şekilde göç eden Süryanilerin göç deneyimi "kaçış" olarak akıllara gelirken, öncelikli nedeni ekonomi olup sosyal hayatlarını daha iyi bir konuma yükseltmek için göç eden Süryanilerin göç deneyimi "terk edişi" simgelemektedir. 1980'li ve 1990'lı yıllarda terör nedeniyle Türkiye'den, 1990 ile 2000 yılları arasında Saddam rejiminin baskıları nedeniyle Irak'tan ve 2010'dan itibaren iç savaş nedeniyle Suriye'den kaçan Süryanilerin göç deneyimi "kaçış" temasına örnektir. Göç deneyimi "kaçış" olan Süryanilerin genellikle köken ülke ile hukuki (vatandaşlık) ve maddi bağını kopardığı düşünülebilir. Hatta ayrılış nedeni köken ülkede yaşadığı dramatik olaylar olduğu için göç ettikten sonra bu kesimler köken ülkenin siyasal rejimine karşı bir pozisyon aldığı ifade edilebilir. Dolayısıyla İsveç'te "Asur milliyetçiliğini" benimseyenlerin sadece Doğu Süryaniler olmadığı, anavatanından göç ettikten sonra Batı Süryani topluluğunun içindeki önemli sayıdaki üyenin de Ortodoks kiliseleri ile ilişkilerini sürdürmelerine rağmen Asur milliyetçiliğini benimsediği vurgulanabilir. Göç deneyimi "terk ediş" olan Süryanilerin ise genellikle köken ülke ile hukuki (vatandaşlık) ve maddi bağının bulunduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca bu kesimler siyasal nedenlerden ötürü göç etmedikleri için "kaçış" deneyimine sahip olan Süryaniler gibi toplu bir şekilde değil, bireysel olarak göç etmişlerdir. Bu nedenle de akrabaları hala daha köken ülkededir. Bu durumun anavatanına dönüş fikrinin onlarda hala daha canlı olmasına imkân sağladığı söylenebilir. Dolayısıyla bu kesimin mevcut şartları göz önünde bulundurarak köken ülkenin siyasal rejimi ile uyumlu bir ilişki kurmaya özen gösterdiği düşünülebilir.

Kısacası Doğu ve Batı Süryanilerinin tarihsel olaylardan farklı tecrübe edinmeleri, farklı mekanlardan göç edip farklı deneyimler ile buluşmaları farklı kimlik stratejilerini oluşturmuştur. Burada İsveç'te yaşayan Süryanilerin günümüzde köken ülke ile kurduğu ilişki de önemli bir rol üstlenmektedir. Bir sonraki başlıkta İsveç'te diaspora kimliğinin köken ülke ile kurduğu ilişki üzerinde nasıl yapılandığı anlaşılabilecektir.

6. BİR DİASPORA KİMLİĞİ OLARAK İSVEÇ'TE SÜRYANİ KİMLİĞİNİN YAPILANMASI

Günümüzde kitle göçleri, mülteci dalgaları, göçmenler veya azınlık grupları gibi bir bölgeden farklı coğrafyalara dağılan grupları tanımlamak için diaspora kavramına başvurulduğu söylenebilir. Bu durum diaspora kavramını oldukça karmaşık ve tanımlanamaz bir hale sokmaktadır. Bu nedenle, birçok araştırmacı diaspora kavramı üzerine ideal bir tipin oluşturulması veya en azından bazı kriterlerin belirlenmesinin önemine dikkat çekmektedir. Örneğin Robin Cohen (1997), kolektif travmanın niteliğine atıfta bulunarak savaş ve katliam gibi olaylar sonrası yurtlarından ayrılmak zorunda kalan grupları diasporada ideal bir tip olarak ele almakta ve bu bağlamda Yahudileri, Ermenileri, İrlandalıları ve Filistinlileri diaspora olarak tanımlamaktadır. Ancak sadece kültürel travmanın diasporalarda belirleyici özellik sunulmasına karşı çıkan birçok araştırmacı da bulunmaktadır. Bu araştırmacılardan biri olan Michele Reis (2004: 44), travmatik olaylar neticesinde göç etmemiş olan işçi göçlerini ifade ederek Türkleri, Hintlileri, Polonyalıları ve Çinlileri de diaspora olarak örnek göstermektedir.

Diaspora literatüründe diasporanın ne olduğu hala daha muğlaktır denilebilir. Ancak, her ne kadar diasporanın tanım içeriği üzerine ortak bir konsensüs sağlanmasa da diaspora kimliğinin bir coğrafyadan en az iki farklı coğrafi alana yayılan bir topluluğun göç sonrası edindiği kolektif hafızayı ifade ettiği söylenebilir. Dağılan topluluğun anayurt özlemi, etnik kimlik ile kurduğu ilişki ve yaşadığı travma diaspora kimliğinin inşa edilmesinde önemlidir. Ek olarak diaspora kimliğinin anavatanından uzakta olan topluluğun dinamik örgütlenmesinde ve ortak bir paydada buluşmasında rolü olduğu vurgulanabilir (Cohen, 1997; Sheffer, 2003; Dufoix, 2011).

Peki, farklı mekanlardan farklı kolektif hafızalar ile bir araya gelmiş olan diaspora toplulukları tek bir ortak paydaşta mı hareket etmektedir? Bu soruya Stephane Dufoix'in (2011: 66-67) *Diasporalar* adlı kitabında cevap

bulunabilmektedir. Dufoix, diaspora topluluklarının yeni ülkedeki kimlik konumlarını köken ülke ile kurdukları karşılıklı ilişkiye göre sınıflandırmaktadır. Dufoix'e göre diaspora topluluklarının bulundukları ülkelerde dört farklı örgütlenme tipi ortaya çıkabilir. "Merkez-çevre" olarak adlandırılan birinci örgütlenme, uyrukların bir araya gelebilmesi için köken ülkenin resmi kurumları (konsolosluk, kültür merkezleri vb.) tarafından oluşturulan dernekleşme tipidir. Köken ülke yurt dışında dahi olsa kendi vatandaşlarını temsilini yaptığını ima eder ve uyrukları da köken ülkenin çıkarına uygun lobi faaliyetleri sürdürür. Bu ilişki biçiminde göç etmiş olsalar dahi diaspora topluluğu kendisini köken ülkenin vatandaşı olarak hissetmeye devam eder. "Dışa-kapalı" olarak adlandırılan ikinci tip örgütlenme ise köken ülkenin herhangi bir resmi kurumları tarafından etkisi altında kalmadan göç eden topluluğun kendi çabaları ile oluşturduğu ilişki biçimidir. Genellikle aynı mekân sınırları içinden göç eden soydaşların bir araya gelip dayanışmayı arttırabilmek için yerel düzeyde kurulan dernekler bu örgütlenme tipine örnek olarak verilebilir. Böyle bir örgütlenme anlayışının oluşmasındaki temel mantık, anavatandan uzak olan soydaşların bir nebze de olsa kültürel özlemi giderme arzusudur. "Atopik" olarak adlandırılan üçüncü örgütlenme de yine köken ülkenin resmi kurumları tarafından destek alınmadan oluşturulur fakat ikincisinden farklı olarak bu örgütlenmenin amacı kültürel hasreti gidermek değil, etnik kökenin veya dinsel kimliğin var olma mücadelesini gerçekleştirmektir. Söz konusu var olma mücadelesi verilirken anavatandan fiziksel olarak toprak talebinde bulunulmaz. Diğer taraftan "çatışmacı" olarak ifade edilen dördüncü tip örgütlenme doğrudan anavatandaki siyasal rejimin meşruluğuna karşı hareket eder. Bu örgütlenme tipini oluşturan üyeler için anavatan mevcut siyasal iktidar tarafından işgal edilmiştir, dolayısıyla toprağın kurtuluşunu sağlamak için mücadele verilmelidir.

Dufoix'in diaspora topluluklarına dair oluşturduğu örgütlenme biçimleri şeması Süryani kimliğinin diasporada nasıl ve ne amaçla yapıldığına ilişkin açıklama yaparken kullanışlı olmaktadır. Örneğin önceki başlıklarda ifade edilen farklı amaçlara sahip olan Süryani milliyetçiliğinin anavatan ile kurduğu ilişkinin uzamsal boyutu Dufoix'in diaspora örgütlenme şeması ile ortaya çıkarılabilir. Dufoix'in şemasından anlaşılacağı üzere birinci örgütlenme biçimi köken ülke ile olan pozitif ilişkinin bir yansıması iken, dördüncü örgütlenme biçimi köken ülkeye karşı negatif bir ilişki kurmaktadır. Diğer taraftan ikinci ve üçüncü örgütlenme biçimleri, topluluğun kendi özüne ilişkindir ve göç edilen ya da göç ettiği ülkenin ulus-devlet örgütlenmesine karşı ilgisizdir. Bu bağlamda Süryanilerin İsveç'te oluşturdukları örgütlenme tiplerinin Dufoix'in şemasından ikinci, üçüncü ve dördüncü örgütlenme tiplerine denk düştüğü söylenebilir. Öyle ki "etnik-dini" ve "kültürel" milliyetçilerin amaçları ve oluşturdukları örgütlenme biçimleri köken ülkelere karşı kayıtsız iken, "siyasal" milliyetçilerin amaçları ve örgütlenme biçimleri köken ülkelerin siyasal rejimine karşıtlık oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle "Süryani" adı üzerinden yapılan "etnik-dini" ve "kültürel" milliyetçilik, özgün bir milli anlayışın ortaya çıkmasına özen göstererek herhangi bir siyasal söylemin ve faaliyetin gündemini oluşturmazken, "Asur" adı üzerinden yapılan "siyasal" milliyetçilik doğrudan köken ülkeye toprak talebini içermese de ulus-ötesi bir boyutta geliştirdiği sürgün siyaseti ile siyasal veya azınlık kimliğinin tanınma talebini içermektedir. Doğal olarak geçmiş ve mevcut siyasal düzenin eleştirilmesi "etnik-dini" ve "kültürel" milliyetçiler tarafından belli çıkarların kaybı olarak anlaşılırken, "siyasal" milliyetçiler tarafından daha cesaretli ve sert bir şekilde eleştirilebilmektedir.

İsveç'te "Asur" adı etrafında "siyasal milliyetçilik" temasında örgütlenen Süryanilerin temel hedefleri, topluluğun yüzyıllardır sürgünde yaşamasına yol açan tarihsel olaylar ve bu olaylara dair farkındalık yaratmaktır. Bu çerçevede, 1908-1918 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasal hayatını şekillendiren İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin uygulamaları ile günümüzde bu uygulamalara yüzleşme cesaretini gösteremediği düşünülen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tek tipleştirici politikalarının her platformda dile getirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bunun dışında "siyasal milliyetçilere" göre Türkiye, Irak ve Suriye devletlerinin kurucu değerleri ve mevcut yapısı Müslüman olmayan azınlık kimliklerine karşı bir çerçevede hareket ettiği için bu ülkelerin siyasal yönelimlerine karşı geliştirilen stratejiler sürgün politikasının merkezinde olmalıdır. Çünkü söz konusu gruba göre günümüzde bu ülkelerde yaşayan Süryaniler hala daha azınlık haklarından özgürce faydalanamamaktadır (Serter, 2017: 89-91; Aras, 2005: 73-81).

İsveç'te "Süryani" adı etrafında "etnik-dini" ve "kültürel" milliyetçilik temasında örgütlenme yapılarını geliştiren Süryanilerin amaçları ise "Asur" milliyetçiliğinin anti tezini oluşturmaktır denilebilir. Çünkü azınlık topluluklarının siyasal bir milliyetçilikten yana tavır sergilemesinin yurttaşın devlete karşı bir girişimi olarak algılanması, diasporadaki önemli sayıdaki Süryani'nin hem anavatandaki soydaşlarının günümüzdeki yaşam koşullarını düşünerek hem de köken ülkenin vatandaşı olmanın sorumluluğunu taşıyarak hareket etmesine neden

olmaktadır. Dolayısıyla Süryanilerin 2000 yıllık tarihleri boyunca herhangi bir devlet içinde ayrılıkçı bir talepte bulunmadıklarını vurgulayan söz konusu örgütlenmeler, geçmiş siyasi konuları gündem yapan ve günümüzde köken ülkeleri uluslararası kamuoyunda dezavantajlı gösteren kimlik stratejilerinden uzak durmaktadırlar. Bu örgütlenmeler için topluluğun iç dünyasını koruyan kültürün ve dinin yaşatılması yeterli olabilmektedir.

Kısacası günümüzde kendini “Asur” olarak ifade etmek geçmiş sorgulamak ve Süryanilerin sahip olması gerektiği haklara kavuşturulması için mücadele etmek anlamına gelirken, “Süryani” olarak ifade etmek geçmiş sineye çekip kültürel kimliğin tamamlayıcısı olmak anlamına gelmektedir. Bu nedenle de günümüzde “Asur” söylemi altında siyasal bir hak mücadelesini dile getirmek kilise karşıtı olarak algılanırken, “Süryani” söylemi altında kültürel bir tarihsel mirası sahiplenmek kilise ve köken ülkelerin yanısı olarak algılanmaktadır.

7. SONUÇ

Farklı coğrafyalardan çeşitli siyasal ve ideolojik perspektiflerle İsveç’e göç eden Süryani bireyleri, yeni mekânın sosyo-ekonomik ve siyasal koşullarına uyum sağlamak amacıyla milli kimliklerini yeniden inşa etmeye çalışmışlardır. Ancak, bu inşa sürecinde ortaya çıkan farklılıklar, topluluğun birleşme çabalarını baltalamış ve kimlik oluşturma sürecini zayıflatmıştır. Özellikle, farklı çıkarlar doğrultusunda geliştirilen çeşitli tezler, Süryani kimliğini birleştirmek yerine topluluğun daha küçük parçalara ayrılmasına yol açmış, bu parçalar arasındaki çekişmeler topluluğun bir bütün olarak güçlenmesinin önünde engel teşkil etmiştir. Bu makale de İsveç’teki Süryani topluluğunun, rakip kiliseler ve siyasi gruplara bölünmüş bir şekilde varlık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

İsveç’teki Süryani diasporasında yaşanan bölünme, aslında farklı milliyetçilik formlarının Süryani topluluğunun tarihsel ve güncel çıkarlarıyla kurduğu ilişkilerin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, “etnik kimlik” ve “doğru ada” ilişkin yapılan atıflar, çeşitli çıkar gruplarının kültürel ve siyasal hedeflerini yansıtan unsurlar olarak değerlendirilmelidir. Bu farklılıklar yalnızca grup içindeki sınırları belirlemekle kalmaz, aynı zamanda topluluğun dışındaki diğer gruplarla olan ilişkilerine dair de ipuçları sunar. Başka bir deyişle, bireylerin kendilerini tanımladıkları kimlik, bu kişilerin ortaya koydukları mücadeleyi ve bu mücadelenin amacını ifade etmektedir. Örneğin topluluğu dini bir karakterle tanımlamaya çalışan bazı grup üyeleri, “Süryani” adının ve 2000 yıllık Hristiyanlık tarihinin, kendilerini birleştiren temel bir değer olduğunu savunmaktadırlar. Bu perspektife göre, tarih öncesi dönemdeki kültürel keşiflerin kazısını yapmak anlamlı görülmemektedir. Ancak, Süryani kimliğine ulusal bir nitelik kazandırmak isteyen diğer grup üyeleri, günümüzdeki kimliğin daha güçlü ve uzun soluklu bir şekilde varlık göstermesi için Hristiyanlık öncesi dönemdeki kültürel mirasa odaklanmaktadırlar. Bu grup, günümüzdeki Süryani kimliğini, Hristiyanlık öncesinde var olan bir kültür ve toprak mirasının devamı olarak tanımlamakta ve bu kimliği desteklemek amacıyla siyasal örgütlenme çabaları yürütmektedir.

Günümüzde hala daha İsveç’te Süryani diasporasına ilişkin ortak bir kimliğin nasıl inşa edileceğine dair kafa karışıklığı devam etmektedir. Öyle ki İsveç’teki Süryaniler “Assyrier” (Asur) ve “Syrier” (Süryani) gibi iki farklı etnik köken ve ada sahip gruplara bölünmüş olarak örgütlenmelerini sürdürmektedir. Hatta bu ayrışma o kadar derinleşmiştir ki topluluk, kilise adlarından sivil dernek isimlerine, futbol takım adlarından medya yayınlarına kadar her alanda bu iki kimlik etrafında şekillenmiştir.

Topluluğun kolektif adını “Asur” olarak benimseyen grup üyeleri, Mezopotamya’nın güçlü siyasal imparatorluklarından biri olan Asur İmparatorluğu’nun tarihsel hafızasından beslenerek bir toplumsal hafıza inşa etmeyi hedeflemektedirler. Bu grup, 1915’te ortaya çıkan şiddet olaylarına dair koruyucu ve siyasal söylemler geliştirmekte ve anavatandaki siyasal iktidarlara karşı başkaldırmayı amaçlayan semboller üretmektedir. Topluluğun kolektif adını “Süryani” olarak tercih eden grup üyeleri ise dini ve kültürel geleneklere dayalı bir toplumsal hafıza oluşturmaya hedeflemektedir ve bulundukları coğrafyalarda siyasal iktidarlara çatışmadan milli nesneler ve semboller yaratmaya çalışmaktadırlar. Bu kimlik anlayışı, topluluğun varlıklarını barışçıl ve uyumlu bir şekilde sürdürme amacını taşımaktadır.

Sonuç olarak, İsveç’te yaşayan Süryanilerin, farklı koşullar ve beklentilerle göç ettikleri ve bu farklılıkların çeşitli örgütlenme yapılarını ortaya çıkardığı söylenebilir. Farklı örgütlenme yapılarının temel mantığının ise göçmenlerin köken ülkeleriyle kurdukları ilişkilere göre şekillendiği belirtilebilir. Bu bağlamda, İsveç’te “etnik-dini” ve “kültürel” milliyetçilik ekseninde örgütlenen Süryani bireyler köken ülkelere karşı konumlanan kimliği

reddederek dini ve kültürel anlam taşıyan ve kendi kendine yeterli bir kimlik inşa etmeye odaklanmışken, “siyasal milliyetçilik” ekseninde örgütlenen Süryani bireyler topluluğun geçmişteki ve günümüzdeki demokratik hak mücadelelerini ve özgürlük taleplerini ifade eden bir kimlik geliştirmekte ve bunu gerçekleştirebilmek için siyasal kimliklerini köken ülkelere karşı konumlandırmaktadırlar.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The author of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the author).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).

KAYNAKÇA

- AGOS. (2014, 22 Eylül). İsveç Parlamentosunda Artık Beş Süryani Milletvekili Var. Elde edilme tarihi: 05.01.2025. <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/8067/isvec-parlamentosu-nda-artik-bes-suryani-milletvekili-var>.
- Akyüz, G. (2005). *Tüm Yönleriyle Süryaniler*. Mardin: Kırklar Kilisesi Yayınları.
- Anderson, B. (2017). *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması* (Çev. Savaşır, İ.). İstanbul: Metis.
- Aras, R. (2005). *Migration and Memory: Assyrian Identity in Mardin Kerboran/Dargeçit* (Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 163042).
- Atto, N. (2011). *Hostages In The Homeland, Orphans In The Diaspora: Identity Discourses Among the Assyrian Syriac Elities in the European Diaspora*. Leiden: Leiden University Press.
- Bayburt, D. (2009). *Türk Tarihi'nde Süryaniler: 1830-1938* (Doktora Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 257691).
- Bilge, Y. (1991). *Süryaniler: Anadolu'nun Solan Rengi*. İstanbul: Yeryüzü Yayınları.
- Cetrez, Ö. A., Donabed, S.G. & Makko, A. (Eds.) (2012). *The Assyrian Heritage: Threads of Contiunity and Influence*. Uppsala: Elanders Sverige.
- Cohen, R. (1997). *Global Diasporas: An Introduction*. London: UCL Press.
- Çalışkan, H. (2014). İsveç'teki Süryani Toplumunun Temel Sorunları ve Türkiye İle Olan İlişkileri (Uzmanlık Tezi). T. C. Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara.
- Çelik, M. (1988). *Süryani Kilisesi Tarihi*. Cilt I. İstanbul: Yayıncılık Matbaası.
- Dufoix, S. (2011). *Diasporalar*. İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Erol, S. (2016). *Mazlum ve Makul: İstanbul Süryanilerinde Etno-Dinsel Kimlik İnşası ve Kimlik Stratejileri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Euronews. (2023, 2 Şubat). *Demokrasi Endeksi Raporu*. Elde Edilme Tarihi: 20.01.2025. <https://tr.euronews.com/2023/02/02/rapor-dunyada-24-tam-demokrasi-var-turkiye-yine-hibrit-rejim-kategorisinde-yer-aldi>.
- Gaunt, D. (2006). *Massacres, Resistance, Protectors: Muslim-Christian Relations in Eastern Anatolia During the World War I*. New Jersey: Gorgias Press.
- Gaunt, D. (2010). Identity Conflicts Among Oriental Christian in Sweden. *Sens Public: International WebJournal*, Elde edilme tarihi: 19.01.2025. http://www.senspublic.org/IMG/pdf/SensPublic_David_Gaunt_Cultural_diversity_Multilinguism_and_Ethnic_minorities_in_Sweden.pdf.
- Günel, A. (1970). *Türk Süryaniler Tarihi*. Diyarbakır: Oya Matbaası.
- Hobsbawm, E. J. (2017). *Milletler ve Milliyetçilik* (Çev. Akınhay, O.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İris, M. (2003). *Bütün Yönleriyle Süryaniler*. İstanbul: Ekol Yayıncılık.
- Kalaylıoğlu, M. (2009). İsveç'te Göçmen Politikası, Üyelik Hakları ve Göçmenlerin Siyasal Katılımı: Yasal/Kurumsal Çerçeve ve Kimi Sonuçlar. *Toplum ve Bilim*, 115, 1-39.

- Karabalık, K. (2023). Hakkari Sancağında Nasturi Sorunun Başlaması ve Birinci Dünya Savaşı'nda Nasturi Olayları. *Akademik Bakış*, 16(32), 43-64.
- Kaymaz, İ. Ş. (2007). Aldatılan Bir Halkın Trajedisi: Asurîler (Süryaniler). *Akademik Ortadoğu*, 1(2), 109-141.
- Keske, M. (2010). *Mardin'de Süryaniler: Nüfus Hareketleri ve Nedenleri* (Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 257422).
- Makko, A. (2010). The Historical Roots of Contemporary Controversies: National Revival and the Assyrian Concept of Unity. *Journal of Assyrian Academic Studies*, 24(4), 1-20.
- Malik, G. D. (2012). *Süryanilerin Tarihi: İlk Hristiyanlıktan Kadim Doğu Süryani Müjdecî-Havari Kilisesi* (Çev. İlmen, V.). İstanbul: Yaba Yayınları. (Özgün Çalışma, 1910).
- Messo, J. (2017). *Arameans and the Making of Assyrians: The last Aramic-Speacking Christians of the Middle East*. Germany: Aracic Press.
- MIPEX. (2020). *Measuring Policies to Integrate Migrants Across Six Countries*. Barcelona/ Brussels: CIDOB & MPG.
- Olgun, H. (2008). Asurî Göçleri ve Kimlik Arayışı. *Milel ve Nihal*, 5(3), 269-301.
- Örnek, S. (2017). *Süryani Milliyetçiliği ve Dinamiklerinin Tarihsel Analizi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi. S.B.E., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Özcoşar, İ. (2013). Şehir ve Cemaat: Mardin Süryaniler ya da Süryanilerin Mardin'i. *İdealkent*, 9, 74-93).
- Özcoşar, İ. (2017). Şehir ve Kimlik: Mardinli Kimliklerin Tarihi Arka Planı. *Kadim Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 1-29.
- Özmen, A. (2017). Umudu Uzakta Aramak: Süryanilerin Turabdin'den Göçü. *Turkish Studies*, 12(2), 167-178.
- Parpola, S. (2012). National and Ethnic Identity in the Neo-Assyrian Empire and Assyrian Identity in Post-Empire Times. Ö. A. Cetrez, S. G. Donabed & A. Makko (Eds.), *The Assyrian Heritage: Threads of Continuity and Influence* içinde (ss.3-47). Uppsala: Elanders Sverige.
- Roshwald, A. (2015). Etnisite ve İmparatorluk: Tarihsel bir giriş. (Eds). Kıyam ve Kital: Osmanlı'dan Cumhuriyete Devletin İnşası ve Kolektif Şiddet içinde (ss.13-47). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Reis, M. (2004). Theorizing Diaspora: Perspectives on "Clasical" and "contemporary" Diaspora, *International Migration*, 42(2), 41-60.
- Sarı, G. (2011). *Geçmişten Günümüze Süryaniler ve Süryanilerin Türkiye'ye Etkileri: İdil Örneği* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 280276).
- Serter, Y. T. (2017). Kültürel Kimlik İnşasına Bir Örnek: Süryani Diasporası. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 3(2), 87-96.
- Seyfeli, C. (2005). Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin İdari Yapısı: Süryani Kadim Kilisesi Örneği. A. Taşğın, E. Tanrıverdi & C. Seyfeli (Eds.), *Süryaniler ve Süryanilik* (Cilt I) içinde (ss.251-267). Ankara: Orient Yayınları.
- Sheffer, G. (2003). *Diaspora Politics*. New York: Cambridge University Press.
- Smith, A. (2017). *Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik* (Çev. Çallı, B. F.). İstanbul: Alfa Araştırma.
- Syriac Press. (2023, 29 Ocak). *Syriac Member of Swedish Parliament Yusuf Aydin New Christian Democrats' Spokesman for Christian Minority Rights*. Elde edilme tarihi: 05.01.2025. <https://syriacpress.com/blog/2023/01/29/sweden-syriac-member-of-swedish-parliament-yusuf-aydin-new-christian-democrats-spokesman-for-christian-minority-rights/>.
- Şer, A. (2010). *Siirt Vakayinamesi: Doğu Süryani Kilisesi Tarihi* (Çev. Kabadayı, C.). İstanbul: Yaba Yayınları. (Özgün Çalışma, 1906).
- Tahincioğlu, Y. (2019). *Tarihleri, Kültürleri ve İnançlarıyla 5500 Yıldır Bu Topraklarda Yaşayan Süryaniler* (21. Baskı). İstanbul: Butik Yayıncılık ve Kişisel Gelişim. (Özgün Çalışma, 2011).
- Turgut, R. (2016). Bir Halkın Göç Hikayesi: Süryanilerin XX. Yüzyılda Türkiye'den Avrupa'ya Göç Süreci. *Mukaddime*, 7(2), 275-294.
- Wozniak, M. (2020). *Modern Assyrian/Syriac Diaspora in Sweden*. Lodz: University of Lodz.